

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L, Félévre 80 L,
Negyedévre 40 L.
Egyes szám ára 7 Leu.

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihaili Utca (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 6 Leu.

Kirándulások.

Tanév végéhez jutottunk. Az idevonatkozó miniszteri rendelet értelmében az iskolák kirándulásokat kötelesek tenni.

Eddig csak ritkán juthatott ahhoz a szerencséhez egyik-másik — felnőttbb ifjakat oktató — iskola, hogy nagy időközökben, egy-egy tanulmányi kirándulást tehessen növendékeivel: ma már ez rendeletképpen áll az intézetek előtt, mint végrehajtandó kötelesség.

Az illetékes szakemberek már régebben felismerték a tanulmányi kirándulások mérhetetlen nagy hasznát és szakközönlönyeikben nem egyszer esett szó azok beállításáról; a pénz hiányára való hivatkozás azonban mindig leoszoritotta azokat a megvalósulás teréről. A maga igazában azonban nem a pénz nem léte, de az eziránt való érzék hiánya volt oka, a megtagadásnak.

A tornaversenyek sikeres beállításával azonban a tanulmányi kirándulások is lassan utat törtek maguknak, s ma a középiskolai vagy valamelyik szakban főiskolai tanulónak módjában van: az ország állapotairól, földrajzi, természeti, történelmi dolgairól, vagy éppen kincseiről, a kirándulások révén, a látás idegeivel, szemlélet útján is meggyőződést szerezni; s a hallás, vagy olvasás után szerzett elképzeléseket, tökéletes, valóságbeli képekké formálni lelkében. A szemlélet ugyanis az, amely minden dolgot a maga természetességében tud lelkünk változhatatlan kincsévé tenni; a tudás végleges megszilárdításával tehát erre kell elsőrendű sulyt helyeznünk.

S hogy ez ma már nemcsak elmélet, azaz az iskolák részéről megnyilvánuló teljesíthetetlen óhaj, de az iskolai életnek befejező élő valósága, sőt továbbmenve kötelessége: ezért

a tanuló ifjuság és tanárikar egyaránt áldva mond köszönetet az intézmény elrendelőinek, ugyszintén az életben való kivitelnél pénzzel, a helyi hatóságok, a társintézetek és más megsegítések útján való támogatásokért.

Kétségtelen, hogy a dilettans szemlélő az iskolai kirándulásokat csakugy, mint a torna-versenyeket, időtöltő és pénzfecsérlő utazgatásoknak minősíti: ám a hozzáértő, vagy legalább azok jelentőségét lelkében átérző, azonnal tisztában van, hogy itt az elmét nemcsak felvilágosító, biztos tudásra vezérlő, de akárhányszor az ifjui lelket jövő elhatározásokra és ez alapon munkába állásokra bíró tények megismeréséről van szó.

Mi ezeket látjuk, érezzük és tudjuk, s a midőn ezen tanévvégi kirándulásokról a legnagyobb elragadtatással és az ezekkel járó tudás stabilizálódásának egész kétségbevonhatatlanságával beszélünk: azért tesszük, hogy szavunk elhallszodjék oda, ahová adresszálván, a tanítóikarhoz és a miniszter urhoz egyaránt.

A tanítóikarhoz azért: ismerje fel a kirándulások mérhetetlen hasznát nevelés-oktatásügyi és gazdasági szempontból egyaránt; programmszerű összeállításokkal indítsa meg a tanítói kirándulások szervezésének tervezését, s mikor mindezek, komoly számbavehetőséggel készen vannak, járuljon annak kivitelében való támogatásáért a közoktatásügyi, kereskedelmi, belügyi, illetőleg a részletek irányítása szerint az illetékes szakminiszterekhez. Megvagyok győződve, s mindenki nyugodt lélekkel várhatja eredményképpen, hogy egy életrevaló tervvel a kezében eljáró tanítói küldöttség, egyetlen miniszter ajtaján sem kopogtat hiába; üres kézzel, teljesíthetetlen kívánsággal nem lesz elbocsátva.

A miniszter urat pedig e tekintetben meggyőzni, hála Istennek, nem kell, hiszen nemcsak beleélte magát ezen nagy jelentőségű pedagógiai, didaktikai és közgazdasági értékű ügy támogatásába, de rendelettel hívja azok véghezvitelére az iskolák vezetőseit.

Mi tanítók, a népiskolák vezetői, növényeink testi és szellemi kisebbségei folytán természetszerűleg, ilyen nagyobb iskolai kirándulásokat nem tervezhetünk, nem szervezhetünk; annál nagyobb szüksége van azonban a — valamennyi tantárgy tanításával foglalkozó — tanítónak, hogy egy-egy kirándulás révén ismereteit szélesítse, helyes megismerések alapján a meglevőket szilárdítsa.

De ezeken kívül a különböző hatóságokkal, intézőségekkel ismeretséget szerez, amely a különböző foglalkozásbeli és állásu egyének közelebbedését s egyben az egész vonalon a bizalom felkeltését, az együttélés, együttműködés értékes problémáját közelebb hozza a megoldáshoz.

Kezében tervvel, lelkében nemes elhatározással vegye munkát alá a tanítóikar, a tanítói kirándulások szervezését, megvalósítását; kimondhatatlan haszna lesz ennek tanítói egyéniségére és megbecsülhetetlen jelentősége a közérdekre nézve.

Gyerkos Mihály.

Az elképzelések.

Nem úgy értem ezt, hogy a képzelet sebesröptű szárnyain száll lelkünk a színes jövő összes kecsegtető ígérései felé s akadályt nem ismerő, biztos léptekkel halad vágyakozásunk a csalhatatlan teljesülés céljához, hanem a reális élet minden letörő munkáját számbavevé, a destructia örökös luciferkedését alaposan figyelembe véve, készítem az elképzelések ideális tervezetét.

Ideálisnak mondom azért, mert minden tervezés voltaképpen ideák felszínrehozásából áll, amelyek némelykor valósulást nyernek, igen sokszor azonban csak szivárvány életűek, csak azért tűnnek fel, hogy ideig-óráig a lelkeket gyönyörködtessék s aztán nyomtalanul eltűnjenek, azaz keletkezésük és letűnésük megteremtője, elődje legyen egy későbbi ideának. Ha ezek nem volnának, az ember lelke egy sivár, kiaszott, csupán száraz avarral borított kiellenség lenne, amelynek csendjét, egyforma zörgő zizegését nem zavarná meg egyetlen madárcsicsergés, bogárzümmögés; avagy oázisképpen fel-feltűnő forráskeletkezés, ezt övező zöld lombu akácok sem, de sülyedne napról-napra a lemondás, megsemmisülés útján lefelé. Ezek tehát lelkünk éltető, tápláló elemek, legkiválóbbak, legfontosabbak. Azon munká-

készségünk biztosítói. Aki a szellemvilágban idealisan tud és akar élni, annak az akadályok nem rendelkeznek; ha minden alkotását, minden tervezését összetörték is a ma rideg és könyörtelen ellenkező valóságai, a munkásméh szorgalmával új eszméket, még értékesebb és kivihetőbb ideákat termel és állít megvalósítás végett, előtérbe.

S midőn egy testületbe tartozó együtteség számára gondol valaki elképzeléseket, nélkülözhetik-e azok az ideális alapnak bárcsak egy momentumát is. Bizonyára egyezők a vélemények, hogy: *nem*. Ez képezi fundamentumát a testületi, azaz a *kari-élet* megindulhatásának, megszületés után fellendülésének, virágzásának. Ez a kuforrása minden kezdeményezésnek. A lelkek mezején dolgozó munkás hadsereg az ő alapeszméit nem veheti a számtani példa ismert határozottságainak, ugynevezett „*adva van*” tételeiből, itt semmi pozitívum nincsen *adva*, csupán egy individuum, melynek összes lelki megnyilvánulásai várnak rendszeres kiépítésre; itt tehát az elképzelések, az ideálok kell utat teremtsenek a reális munka bevezetéséhez.

A tanítóikar veszendőbe jutott nagy érdekeinek mentése, a népnevelés és népoktatás aláhanyatlásának bárcsak némi akadályozása végett — elvitathatatlanul — a legválságosabb és legnehezebb időkben, elképzelések alapján ideákat termeltünk, azokat ezer akadály, letörő szembenállás dacára is, a tanítóikar javára, többé-kevésbé életrehoztuk. Alig számbavehető szellemi segítség és minden anyagi támogatás nélkül, az ideális álláspont bizakodó talajára állva, indítottuk meg a III-ik övfolyamát élő *Tanítók Lapját*.

Világért sem azzal a szándékkal, hogy ennek révén hirt, dicsőséget avagy épen vagyont szerezzünk. Tisztában voltunk az első betű vetésekor, hogy ez az actio számunkra csak ellenvetések kiváltását, a megítélések sorozatát, az anyagi veszteségek jelentékeny összegeit adják jutalomképen. S most, amikor az ebből származott hátrányok tekintélyes birtokosai vagyunk; amikor a csalódások nagy számával tudunk tapasztalatokat felmutatni: az ideális felfogás egyetlen kis porcikájának megcsorbulása nélkül visszük a felvett ügyet előre: *lapra van szüksége a magyar nyelvű iskolák tanítóinak is*; e nélkül élőhalott, mely élet már nem az élet felé, de a végkimulás irányában végzi naponként sorvadó munkáját.

Kiváltak a magyar felekezeti tanítók a kari összejövőkől, külön egyesületet szerveztek, külön tanügyi lapot alapítottak és adnak ki. Ha érdekeiket így látták biztosítva, ügyeiket és az általuk szolgált kulturmissiot eredményesebben teljesíthetőnek: véghezvitelük előtt tisztelettel hajlunk meg. E tekintetben véleményünket már régebben elmondottuk, érdemében tehát ezzel most nem foglalkozunk, már csak azért sem, hogy esetleges tárgyilagos észrevételünk is elgáncsoló kritikának vétetnék, ezt pedig egyáltalában nem lehet célunk előidézni.

Maradt tehát a magyar nyelvű állami iskolák tanítócsoportja együtt. Hiszen igaz, hogy tényleg eddig is csak ezek voltak, igen kevés más csatlakozót kivéve, a tanítók szövetségének fenntartásáért is így kimondot-

tan is ezután ők kell, hogy fenntartsák. Mert hogy „kell” azt az udvarhelymegyei tanítók tanítóegyesületi közgyűlése eldöntötte, mikor tapsolva adott igazat egyik felszólalójának, aki kifejtette, hogy széttekintve a nagy társadalomban, azt látjuk, miszerint mindenik, nemcsak szellemi, de gyakorlati foglalkozás körébe tartozó testületi csoportoknak, a munkásoknak is meg van a maguk szaklapjuk, mennyivel nélkülözhetetlenebb akkor a tanítók számára a tanítók szaklapja.

A „*Tanítók Lapja*” jelenlegi szerkesztője és tulajdonosa a közgyűlésen kifejtette, hogy a fokozódó kívánalmaknak egymagára nem képes elegendőképpen megfelelni; a lap mérhetetlen anyagi követelményeit egyedül nem tudja teljesíteni, az egyesület, a tanítók sajtóorganumának fenntartása végett a közszükség érzetéből, álljon segítségére, megtehető módok szerint vegye azt birtokába s az egész tanítókar és népoktatásunk javára folytassa, építse tovább, értékes gyümölcsöt hozó munkával, további befektetésekkel nevelje nagygyá.

A felajánlás megkönnyítette az elhatározást, egyhangu szavazással mondotta ki a közgyűlés a „*Tanítók Lapja*” tanügyi sajtóorganumnak az *Udvarhelymegyei Tanítóegylet* birtokába való átvételét. Pénzügyi részének lebonyolítására kiküldötte a választmányt azon utasítással, hogy költségvetés készítése után akkora tagsági díjat rójjon ki az egyesület minden tagjára, amelyből a lap fenntartása és zavartalan megjelentetése biztosítottatik, természetesen a más vármegyéből befolyó előfizetések számbavételével.

Szellemi oldalának kiépítését, szerkesztő bizottságok kiküldésével véli megoldhatónak. E végett megbizta a választmányt egy udvarhelymegyei szerkesztő bizottság megalakításával, utasítással adva, hogy tudakozódás, buzdító felhívás, felkérés révén alakítsa meg más vármegyék tanítóival is a tanítók sajtóorganumának szerkesztő bizottságát.

A harmadik kifejeződés elv pedig az, hogy a nagyobb tanulmányokat igénylő cikkeket, minden szerény keretek mellett is díjazni kell; más cikkek díjazása a szerkesztő bizottságok további elbírálásának a dolga és teendője.

Ezen elhatározások a *Tanítók Lapja* útjában lüktető piros vért jelentik, úgy az anyagi biztosítottaságot, mint a szellemi magasabbra fejlődést illetőleg.

Tagadhatatlanul nehéz problema volt a megérte-tése helyzetünknek, hogy t. i. a fordítottja állott elő régi viszonylatainknak; amikor ugyanis 30,000 magyar tanító állván egy barázdában, elvárhatta, hogy a tanügyi vállalkozás előbb az igényeit kielégítő sajtóorganumot teremtsen s azután meg majd pártolására. Most a 2000 magára álló magyar nyelvű iskolai áll. tanítónak kell mindent teremtenie, ha akarja, hogy legyen valamije, mert sem egyesektől, sem a számára vállalkozó cégektől ma, a mostani viszonylatainkban nem várhat semmit. Amint ennek bizonyossága meggyőződésszerűen megszállta a lelkeket, kész volt az elhatározás: kiemelni a *Tanítók Lapját* anyagi nehézségeiből; felemelni nivó tekintetében az itt működő ta-

nitók és írók segítségével az elképzelhető legmagasabb tőkélyre; hogy ennek olvasásakor a lélek megnyugvását, az energia újabb és újabb tettekrezségének mindig kuforrását találja meg benne.

Ezen bekövetkezés elképzelése élt lelkünkben, mikor a *Tanítók Lapjának* alapításáért az első lépéseket megtettük, a bizonytalanságba nézve, a bizonyosra vihető irány szempontokat válogattuk; az egyedüliségben az összeség érdekeiért az erős küzdelmet vállalva és hordozva.

Egy ponttal előbbre jutottunk. A csatolt területen magyar nyelvű iskoláknál működő áll. és más jellegű tanítók tanügyi sajtóorganuma nemcsak megte-remtve van, de fenntartása biztosítva s virágzására és kifejlődésére is a helyes út ki van jelölve. Az *Udvarhelymegyei Tanítóegylet* ezen elhatározása, az itt élő kisebbségi magyar tanítóóság számára örökbecsű tett, amely igazi értékét csak a további kifejlődés rendén fogja beigazolni és minden irányban megmutatni. Az önállóság biztos tudata mások csatlakozását könnyen kiváltja s így nincsen kétségünk, hogy az erdélyi—bá-náti vármegyék mindenik tanítója, tanítótestülete nemcsak olvasó és előfizetőképén, de mint munkatárs is csatlakozni fog az együtteség eme sajtóorganumához. Várjuk is mindannyit!

Az átadás, átvétel már a jövő hónapban megtör-ténik, hogy aztán utjára indithassuk a harmadik fázis, a szerkesztés szintén nagy problémájának helyes megoldását. Ezt azonban elhamarkodni, rosszul megoldani, egyenlő lenne a két első alapkövek derékban való kettétörésével.

Helyes elgondolások, a gyakorlati élet számbavé-telei, összes helyzeti körülményeink mérlegelése, engedése: mind-mind döntő befolyást gyakoroló ténye-zők, a lap, a mi lapunk szerkesztésénél. Tehát nem-csak a kívánásokkal, de a lehetőségekkel is számot kell vetni, még pedig egyidejűleg és párhuzamosan. Igé-nyeinket ne fokozzuk, az építés munkáját örökké tö-kéletesítsük. Csak így tudunk a mai nagy nehézségek között, öntudatunk állandó és teljes birtoklásával, csalódások nélkül élni és ambícióvesztés nélkül, kitartóan dolgozni. Erre a kitartó munkára pedig az egyedeknek és az egyedekből alakult összeségnek igen nagy szük-sége van.

Ne hagyjuk az ideálokat veszendőbe, ha fagyasztó dér is vonul napjainkban azok felett, óvjuk, oltalmaz-zuk azokat, mint felüdítő, életet fenntartó forrásokat, hogy egész életünket munkakészségben s ebből szár-mazó áldásos eredményekben tölthessük. Használunk ezzel önmagunknak, előbbre visszük az ügyet, amely-nek szolgálatában állunk. Isten áldása kísérje a Tani-tók Lapja munkáját, további útján is!

Szerkesztő.

A tanítás módszerének lélektani fejtegetése.

Azt hiszem feltűnő, hogy ezen témával akarok foglalkozni. Tudom azt a feleletet kapom, hogy minden tanítónak meg van a maga módszere s ennek alapján tanítja a reá bízott gyermekeket. Igazat adok, hiszen egy gyakorlott tanító rendelkezik annyi gyakorlattal, hogy képes legyen magának egy kipróbált formát (módszert) alkotni, s annak alapján tanítani, de annak lélektani meghatározása s boncolgatása bizonyos lélektani ismereteket kíván, s ennek megismerése okvetlen szükséges minden tanítónak. A lélektani elvont (abstrakt) tudomány s megismerése bizony munkát kíván mi tőlünk. Azt hiszem, hogy csak akkor tud a tanító rendes s igazán eredményes munkát végezni, ha a lélektant legalább dióhéjban ismeri. Mi tulajdonképpen a lélektan egyszerű meghatározása? A kiválóbb pedagógusaink kitalálásainak s észrevételeinek összefoglalása olyan céllal, hogy abból az utódok okuljanak s azt tovább fejlesszék. A tudománynak ezen ága mindig átalakuláson megy keresztül, de elődeinknek munkáit mindig szem előtt tartjuk. Innen kapjuk az irányt, a tovább fejlesztése a mi kötelességünk.

Mi is a módszer, egyszerű meghatározással: az a tudatos irány, amelyet megkezdett munkánk végzésében követünk. Mert minden munka megkezdését s annak tovább folytatását, már az általunk meghatározott módon kezdjük s folytassuk tovább. Most azt kérdelem, melyik a legjobb módszer és melyik egyezik az események természetes összefüggésével legjobban. A gondolkodásnak s a tudománynak azt a módját, amelyik alapján legjobban kifejlődött: *tudományos módszernek* hívjuk.

A tudományos módszert céljaik szerint szoktuk meghatározni. Van *kutató* s van *rendszeresítő* tud. módszer. Ha pedig a tapasztalatokból általánosít: *induktív* módszer, s ha elvont okok között keresi az összefüggést: *deduktív* módszer. Most pedig szétbonthatjuk a fogalmakat s ezen eljárását a módszernek vagy művelet elemzésnek (analízis), ellenkező esetben végzett műveletet összetevésnek (szintézis) nevezzük.

Az eddig tárgyalt részeit csak bevezetés képen említettem meg a módszernek. Minket a módszernek azon részei érdekelnek, melyeknek alapján könnyebben nyújthatjuk az ismereteket a tanuló ifjúságnak s ez a tulajdonképeni tanítási mód, amelyet tanmódnak nevezünk.

Ha helyesen és célszerűen akarjuk a ránk bízott tanulóknak (gyermeknek) az ismereteket nyújtani, arra kell ügyelnünk, hogy egyrészt módszeres földolgozásban a logikai szabályokat, másrészt a tanítás alkalmával lefolyt lélektani módszerszálakat szem előtt tartjuk.

Ismernünk kell a lélektan rendjével megegyező tanítási fokozatokat. Azt a formát, amelyben az ismereteket közöljük, a tanítás alakjának nevezzük. A tanítás alakja többféle lehet (pl. előadó, kérdő, kifejtő, szemléltető stb.)

Milyen tulajdonképpen a népiskolai tanulók lelki folyamata, tulajdonképen ez érdekel minket legjobban. Lélektani s nem mindjárt gondolkozástani. Miért? mert úgy a tudatosságnak, mint az önkéntes figyelemnek még csak a kezdő fokán állanak. Nem tudják még a képzelmi világot a való világtól megkülönböztetni. De tudnunk kell azt is, hogy lelki életük nagyon rohamosan fejlődik s saját lelki életük folyamatait több tudatossággal kísérik. A tanítás által kitzított célt később önmagukévá teszik, vagyis öncéljaikká teszik, s ekkor vesszük észre, hogy akaratuk is dolgozik s ekkor veszi fel tanulásuk a logikai jelleget s lelki életük minden munkája rendszeresebbé válik.

A módszer a lélektan minden fontosabb részét magában foglalja s nehogy abban a téves gondolatban ringassa magát valaki, hogy végeztem s most eleget tettem, mert mindent tudok, hanem csak azután következik a munka, mert egy jó tanítónak a tudományok minden ágában jártasnak kell lenni. Általános műveltséggel kell rendelkezni s munkáját ideálisan végezni. Ha mindnyájan így dolgozunk, minden téren elmúlnak az ellentétek.

A mi szomorú helyzetünket csak az teszi édesé, ha iskolánkat második otthonává tesszük a gyermekifjúságnak. Hogy mi módon érhetjük ezt el, arról majd máskor írok bővebben.

Előbb arra törekedjünk, hogy gyermekeink logikusan tudjanak gondolkodni s majd később mi is beszélhetünk velük okosan.

(Tg.-Jlu.)

Moldován János

Tanítási tervezet.

II.

II. Tárgyalás.

Hogy mindnyájan megvizsgálhassátok közelebről a hóvirágot, ezt a csokrot kibontom és mindenketeknek adok egy szálát.

Nekem pedig itt van egy szál a földbe ültetve úgy, ahogyan kint a mezőn él. (Egy előre elkészített hagymás példányt veszek elő, melyet földbe ültettem.)

a) Az élet és feltételei.

T. Azt mondtátok az előbb, hogy szép!

N. Most is mondjuk.

T. Hát ez szép-e? (Egy hervadt virágot állítok az élő mellé, melyről hamarosan megállapítják, hogy bizony nem szép.)

N. Bizony nem szép.

T. De hiszen ennek is van szára, levele virágja?

N. Igen, de már elhervadt!

T. Másképen, hogyan mondhatjátok?

N. Már nem él.

T. Hát akkor mi teszi széppé ezt a hóvirágot?

N. Az élet.

T. Igazatok van! Az élet tesz mindent széppé! Az élet szép! Láttatok-e már beteg embert?

N. Igen! Az olyan halvány, vézna, alig mozog stb.)

T. Pedig az még él! Hát mikor meghal? Ti nem láttatok halott embert? Annak is meg van épen ugy minden része, mint nektek: *de az élet hiányzik belőle.* És ez milyen?

N. Mint az a meghalt, elfonnyadt hóvirág.

T. Ez a másik hóvirág pedig milyen?

N. Egészséges, szép.

T. Mert mi van benne?

N. Élet.

T. Olyan, mint Margit! Nézzétek, milyen piros-pozsgás. Azt mondjuk rá, olyan...

N. Olyan, mint az élet.

T. Te Margit, ahhoz, hogy te ilyen erős, egészséges légy, ahhoz hogy élj, mire van szükséged?

N. Táplálkozásra!

T. És még mire?

N. Lélekezésre.

T. És vajjon ennek a hóvirágnak és valamennyi növénynek mire van szüksége, hogy éljen?

N. Táplálkozásra és lélekezésre.

T. Hogyan táplálkozol te?

N. Elmondja.

T. Hogyan lélekel?

N. Elmondja.

T. Tanuljuk meg azt, hogyan táplálkozik és lélekel a hóvirág és ennek alapján más növény is. (Részletcélkitűzés.)

(Folyt. köv.)

IRODALOM

Két kötet költemény teszi gazdagabbá az erdélyi magyar irodalmat s mindkettő itt jelent meg a székely anyavárosban.

Tompa László: »Éjszaki szél« és

Halmágyi Samu: »Útam« címen adott ki költeményeiből egy-egy kötetre valót. Mindkét kötet a szerzők kiadása, ami azt jelenti, hogy a szellemi termékek sok gond és nagy áldozat árán kerülnek az irodalom kedvelők asztalára.

De van-e irodalomkedvelő közönség? Lehetne! Csak ennyit mondunk. Ha Erdély maradék magyarsága ugy átérezné ez irányu kötelességét, mint az írók, akkor kiadni biztató reménység lenne; de félős, hogy a nagytömeg szelleme sokkal alantabb vergődik, sem hogy ezt az éltető ügyet a kellő értékében támogatni sietne.

Az írók is a nép oktatói — a legmagasabb értelembe. A népbe, mint talajba gyökerezni a tanítók utján tudnak. Ők a szellemi közvetítők. Ha ők megértik e kor intő szavát, akkor nemcsak azzal sietnek

támogatásra, amit a sors véletlenül a kezükbe ad, hanem tudatosan állanak e dédelgetésre szoruló irodalom mellé saját maguk anyagi erejével is, de főleg azok részére való megszerzéssel is, akik erre képesek s akiktől ezen föld írói támogatást várhatnak.

Igy — egyrészt közvetítik a szellemi anyagot, mint a magasabb kultúra termékeit; más részre viszik az anyagi erőt, mint az ideális szellemi élet biztosítékait.

E két költőnek már neve is garancia arra, hogy értékeket nyújtanak. Kik az irodalom mezejére egy-egy tekintetet vetettek, azok előtt régi ismerősként jelentek meg most. Mindazonáltal módját fogjuk ejteni, hogy a két íróval — a magyar kultúrában való jelentőségüknél fogva is — külön-külön és részletesen foglalkozzunk.

Könyveik a szerzőknél is megrendelhetők, de kaphatók a könyvkereskedésekben is. Tompa László kötetének ára 24 Lei, a Halmágyi Samuénak pedig 20 Lei. Mindkét kötet a Könyvnyomda R.-t.-nál jelent meg és e könyvek kiállításával a legnagyobb kívánalmakat is kielégítik.

Mikor először kaptam ki a demokráciáért.

A szt.-mihályi vásárkor, amikor apánk hazajött egyenesen így szólt nekünk:

— Na, jól megfejtetek »ti latrok!«

Mi, — azaz ez a »mi« engem és Mihály testvércsémét tartalmaz, — nem értettük mindjárt szavait, csak mikor anyánk a szekérről lehurcolt batyukat bontozta szét és a ládára két télikabátot, két rend ruhát, csizmát, két kalapot és két táskát rakott ki. Mi egyetértőleg néztünk egymásra: hogy ez még mind nem sokat ér, csak figyelem továbbra is, honnan huz ki anyánk valamilyen mézeskalácsot, vagy ólomkakast sippal.

Tudniillik a kabátokról már régen tudtuk, hogy jönnek, ígérték azokat egész nyáron, amelltt sok más egyebet is, ami az utánuk való vágyakozást és örömet sehogyan sem tudta bennünk fölkelteni.)

Ugyanis volt ez nálunk így is:

— De mégy le arról az almafáról! — te semmirekellő lator! A nyakadat akarnád kitörni? Várj csak eljön az ősz, majd megtanítanak mőresre.

Máskor meg, ha Mihály tanította a csibéket repdesni, ilyenképpen:

— Hujh, te semmirekellő! — mit csinálsz? Ah, hogy az az ősz nem tud már megjönni, — az eszemtől fosztanak meg addig, no de számodra is nő már a nyirvessző... várj csak!

Amikor azon nyáron Mihály a patakba lökött s panaszkodni mentem, nos anyám akkor is csak azzal vigasztalt meg:

— Ne sirj Sam! Kikap, ha bejön és a tanító ur is előkészítette már a vesszőket a tábla mögötti sarokba.

Uhm, — vesszőket! Egyszeriben abbahagytam a

sírást, gondolván, hogy alkalmadtán nem-e lesz számomra is valami abban a sarokban és — igaz elégedetlenkedve az ilyen eredménnyel — nemsokára meg én lőrtém be őt, hogy »kivitte« legyünk.

Még a mi Ignácunk is, aki akkorábba segéd volt nálunk, semmi jót sem ígért az iskoláról. Így egynehányszor bizony elárulta, hogy ott a fülleket másra is felhasználják, nemcsak a hallásra s hogy a nadrág nem kopik csupán csak a puszta üléstől.

És most az elhozott új csizmák emlékeztettek bennünket, hogy mindaz, amit egész nyáron ígérgettek valóban beteljesedik. Jön a valóság: a tanító úr nyírveszője, óles hasábjá, számfülek madzagon, mores, rend. De végre kibontotta anyánk az ólomkakast és azzal elfeledtük az élet nehézségeit, legalább egy kis időre, míg öcsémrel össze nem verekedtem s míg apánk hamarjában ítélve »egyet-egyet« mindenikünknek, fel nem kiáltott:

— No hiszen holnap!

Tehát már holnap!

Nem törődtem már többet a sippal sem, legszivesebben sirtam volna, de mikor Mihályra néztem és ő nem sirt, én sem kezdem. Lehet ő nem érezte át a szavak nagy jelentőségét.

Természetesen ami félelmünkkel nem sokat törődtek, sőt még igyekeztek annál jobban emelni azt, amikor másnap korán reggel szedelőzködnünk kellett, mert hogy apánk beiratni visz az iskolába. A mi fehér gatyácskánkra és ingeinkre kaptuk az új nadrágot és kabátot, lábunkra az új csizmát, fejünkre új kalapot, vállra táskát, azután az anyai intéseket és utra készen voltunk.

Apánk ugyanis molnár volt, így alant, a völgyben laktunk, jó félóra fárásnyira a falutól, azért kellett oly korán indulnunk.

A sarokból előkerítette botját apánk, rágyújtott a pipára és elindultunk.

De csak az ajtóig.

Míntha összebeszélünk volna Miskával, az ajtónál egyszerre — könnyáradat kíséretében — elejtván szándékunkat is, hogy nekünk bizony semmiféle beiratkozásra és semmiféle iskolába nincsen se kedvünk se célunk és nem megyünk és nem is fogunk menni.

Hm, de apánk segítségére tulközel — a kezében volt, így segített.

Anyánk sirt ugyan, de ő is segített apánknak kituszkolni bennünket a szobából.

Most már mit is tehetnénk?

Mentünk.

Apánk ment elől, pipált, néha hátranézett, hogy nem maradunk-e vissza. Mi pedig kisírva, félelemmel telve, lépkedtünk utána, mögöttünk pedig a mi Játszink, aki e szomorú helyzetünkben sem maradt hűtlen, bár apánk eleintén visszauzógette, de amikor előrefordult, mi csak intettünk s ő ismét mellettünk volt.

Ilyen szép rendben értünk az iskola elé mind a négyen.

Apánk eltette a pipáját, kézen fogott bennünket és mentünk befelé. Még szerencse, hogy nem tudtuk

bizonyosan, hogy iskola-e az, ahová vezetett, mert olyan volt, mint más házak, így tulajgosan nem is vonakodtunk.

És nem is volt, mitől félni.

A tanító mindjárt mindkettőnkkel megszorongatott, mint otthon némelykor Ignác, de azért nem hittem mosolyának, csak már mikor alaposan szemügyre vettem minden sarkot és meggyőződtem, hogy csak másodnapja, ahogy iskolába járnak, így a fluknak idejük sem volt nyírveszőket vágni.

És nem is volt gyanus semmi.

A padokban néhány gyerek ült, mind mosolygott, nos, végre mi is megkönnyebbültünk.

Hogy hívnak? — Mihály kerülvén sorra először.

De ő csak apánk nagy unszolására bátorodott megmondani, hogy: Miska.

— Noó, az nem elég — mondta a tanító — sok Miska van.

Ebbe Miska sehogyan sem akart belegyezni.

— Csak én vagyok — állította és nem hagyta magát rászedni. Apánkat hívják: mester úr, vagy tata, anyánkat hívják mama, vagy mesterné asszony, Katát Katinak és az Ignác segédet Ignácnak, vagy álomszúszóknak; de Mihály nincsen több.

Igaza volt: nálunk a malomban nem is volt több és hogy másutt — arról mi nem tudtunk.

* * *

Ez a három csillag három keservesen átélt hónapot jelent, telítve könnyel, kinnal és gyötrellemmel, mert az iskolában rosszabb rend volt, mint nálunk a malomban. Folytonosan csak ülj és ülj és csendesen ülj és egyenesen ülj; az ólomkakas a zsebedben ugyan, de ne merészed kivenni; a mellényben új bicska, de még csak rá se pillants; Mihálynak légy ül az orrára, de nem lehet nevetned, mert... mert a sarokban egész köteg nyírvesző.

És a delet, neadjisten kivárni!

No és ezután.

Mások kifutnak az ajtón s mint szél repülnek a kitaposott utakon a hóba, de könnyű nekik — egyig mezitláb vannak és oly sikertelen nadrágjaik sincsenek, mint nekünk. Hogyan is bírál te futni? A csizma idomtalan, benne három kapca és a télikabát leér a sarkadig. És még egy némelyik lurkó így kezdi: molnár urak hahaha! — megfagynak a bundába' s. i. t. Vagy: nagyobb csizma, mint az ur, nézd csak szinte beléful! — Tarthatatlan ez így!

Én és Miska úgy vélekedtünk, hogy — kiválni nem, sehogyan sem fizetődik ki, különösen kiválni alaktalan, hosszú télikabáttal és csizmával, amelyikbe szomszédod is beleferne. Hiába mondtuk, hogy otthon mi is gatyában járunk, sőt most is, csakhogy nadrággal van takarva — nem ért semmit. Továbbra is a gúny központja voltunk.

Egy ízben Mihálynak eszébe jutott, hogy segíthetünk mi önmagunkon is, amikor a rábeszélés szüleinknél semmiféle eredményre nem vezet. Tehát másnap reggel, — éppen friss hó esett volt — amikor az

iskolába küldtek, a kerten keresztül vágunk. A malom mögött volt a méhes, oda mentünk. Lehuztuk csizmáinkat, levetettük ruháinkat is, de mivel ködmönkénk nem volt, így a télikabát maradt télikabátnak.

— Hisz' majd felöltözzünk, amikor hazaérünk, nehogy baj legyen — kölcsönösen vigasztalódva.

Gondoltunk mi más egyébre is, amikor a hidegtől könnyünk fakadt s egészen átfagyva érkeztünk az iskolába. Szerencse, hogy télikabátjainkat nem hagytuk a méhesben és hogy oly hosszúak voltak, legalább volt miben dideregnünk, magunk alá huzva fagyos lábainkat. Legfőbb volt azonban az, hogy a nagyobb csizma, mint az ure otthon maradt s a nadrág ugyancsak a méhesben és ha levetjük télikabátjainkat mi is fehérben leszünk, mint a többiek. És alig melegedtünk fel egy kicsit, Mihály máris javasolta, hogy vessük le télikabátjainkat eldicsekedvén, hogy ma már bennünket sem ér utól bárki és minden veszély nélkül ugrándozhatunk a padokon mi is, nem fog csuszni a patkó.

A kabátokat levetni igen, de a padra mászni már nem volt idő. Kinyílt az ajtó s belépett a tanító, szemmel átfutván rajtunk. Rettenetes szemei voltak! Még a leghajlékonyabb nyirvessző sem csipett úgy, mint tekintete, ahová azt vetette, megrázkodtál, akárcsak válladnál fogva rángatna valaki. És ha jól emlékszem, ezen a napon a szokástól eltérően csupán csak engem és Mihályt vett szemléje alá, lehetséges, hogy csak azért, mert előttünk már senkisésem ült, így nem volt kinek bámulni a hátába, amint tették azt mások.

Lehetséges, no, de semmi bizonyosat sem tudni, mert amilyen ember volt, belátott még a gyomrodba is.

— Jöjjetek csak ide, ti ketten! — intve nekünk mindjárt.

Mihály felém pillantott, jeléül, hogy ez már nem jó kezdet és mit is tegyünk: menjünk, nem menjünk?

— Nem éritek, mit mondtam!

Kimentünk.

— Titeket így küldtek iskolába?

Mihály előbb hazudott, hogy:

— Aha — így.

Megcsóválta a fejét, kissé megsimogatta a szakálát, elsétált a padok előtt és ismét ránk nézett. Sokat azért nem gondolkodott.

— Álljatok oda mindaketten, a kályha mögé — parancsolta, mi pedig örvendtünk, hogy most már mindennek vége. Sőt a kályha mögött jobb, mint a padban, mert a többiekkel szemben szabadon grimaszolhatsz, mivel a tanító ur csak alkalomadtán fordul arccal a kályha felé.

— Ezen büntetés mindig a legkellemesebb volt, dacára annak, hogy a kályha mögött, szokás szerint keserűbb dolgok is kicsirázhattak, ha eléggé nem ügyeltél magadra és a tanító némely fölösleges mozdulato-dat vette észre.

Mi — nem hiába jártunk már harmadik hónap óta — tudtuk, hogy mikor mit lehet, hogy abból baj ne legyen.

Megbeszélgettük a tanítót. Aztán a padokhoz fordultunk.

tek gyötrődni, mi pedig a kályha mögött nevetgélni.

Közben a tanító valami levélkét irt meg s kihíván a harangozóék Gyuriját, elküldte valahová. Bennünket nem érdekelt. Gyurka gyakran, csaknem mindennap eljárt a tanító ur küldöttségében, azt meg nem hallottuk, hogy a malomba menjen. — Csak akkor tudtunk a dologról, amikor visszatért mégpedig a mi Ignácunkkal, hóna alatt semmi egyébbel, mint a mi papucsainkkal, melyeket a ház körül viseltünk és apánk két ócska kabátjával.

Valójában a hideg csak akkor kezdett lenni bennünket, bárha a kályha mögött álltunk.

Természetesen minden napfényre került.

Apánk otthon kicsit kiporolta belőlünk az egyenlőség utáni vágyat, anyánk pedig hársfavirágot főzött és ágyba tett bennünket.

És én nem tudtam, hogy miért mindez, csak jóval később értettem meg, hogy akkor kaptam ki először a demokráciáért.

(Yucova.)

Kovács Tamás, ev. tanító.

HIREK.

Jóiska Sámuel báró meghalt.

Hetvenötödik éves korában hunyta le örök álmra szemeit június 3-án az erdélyi magyarság ősz vezére, a *Magyar Párt* elnöke, az erd. róm. kath. státus világi elnöke. Életének javarészét a politikai életben töltötte el s a legutóbbi rendezett viszonyok között a Tisza István-kormány alatt Magyarország főrendiházának elnöke volt. Legutóbb a román országgyűlés senátus házában is tagja volt. Sok és magas kitüntetésben részesült. Hasznos, munkás élet volt egész pályafutása, melynek legfőbb célja: a közélet kimeríthetetlen szolgálása, nemzete ügyének előbbrevitele. A szó teljes értelmében tekintély volt s ezt a maga részére biztosítani tudta: bölcs belátással párosult nagytevékenységű munkássággal. Halálával mély űrt hagyott az erdélyi magyarság ügyeinek intézésében, maga után. Temetése június 5-én ment végbe Kolozsváron, a legnagyobb részvét mellett. Emléke legyen áldott!

Killyéni Endre

Életének 71-ik és tanügyi munkásságának 46-ik évében f. é. május hó 16-án Sepsiszentgyörgyön váratlanul elhunyt. A polgári iskolák ügyének nagyerejű munkása volt. Bánffyhunyon kezdte, mint tanár s Fiume, Brassó, Hosszúfalú jelzik működésének utját. Élete munkásságának legjava a hosszúfalui áll. polg. fiu- és leányiskolára esik, hol mint igazgató 27 éven át építette a magyar kulturát az ottani csángómagyarság anyagából. Iskoláit mintaszerű internátusokkal látva el valósággal intézményekké fejlesztette ki. Onnan készült nyugalomba vonulni s ott érte az imperium átvétele, melynek következtében intézete román nyelvűvé tétetvén, őt a sepsiszentgyörgyi állami magyar tannyelvű polg. iskolához helyezték át (ezzel a címmel jelent meg a lapunkon 1922. Április 1-től nyugdíjazásukra)

helyeztetett, de a még rendezetlen nyugdíjügy miatt ideiglenesen, mint tanár szolgált ugyancsak a sepsiszentgyörgyi polg. iskolánál, ahol most az öröknyugalom lett osztályrésze. Tetemét Brassóban helyezték öröknyugalomra, hol családi pihenőt kívánt. Bakóczi Károlyné Killyéni Erzsébet polg. isk. tanárnő benne édesatyját gyászolja. Halála részvétellel tölt el a gyászoló család iránt. Emlékezte a tanügy munkásai közt még sokáig élni fog.

A várakozásban, a lap előfizetésének hátrálékai beküldését illetőleg, elmentünk az elképzelhető legmesszebb eső határig. Kérjük azoknak, további felszólítások bevétele nélkül is, szíves beküldését. Jelen félévnek nemsokára a végére jutunk s előfizetőink jókora tábora még mindig hátrálékban van az eltelőben levő két negyedévi előfizetéssel is. Akiket pedig a tavalyi és tavalyelőtti előfizetési díjak hátrálékaiért ügyvéd útján felszólítottunk, kérjük: ne keressék az előfizetési pénzek beküldése előli menekülés útjait. Szánalmas erőlködés nagyon sok embertől, mikor írja, hogy azért nem küldötte s nem küldi be most sem a lap előfizetési hátrálékát, mert annak száma nem kapta meg rendesen, hol kapott belőle, hol nem; megfizeti esetleg a beérkezett számok árát, de többet nem. Mi mindenkihez pontosan eljáró és kézbesítő postát nem teremthetünk, e tekintetben a helyi lakosoknak kell önmagukon, ahogy lehet, úgy segítsenek. Rajtunk a pontos címzést és expedíálást illetőleg semmi nem mulott és nem mulik, akiket érdekel, a helyi rendetlen kézbesítés érint, azok is tegyenek saját javukra valamit. A lapfenntartás egyedüli régi módja az *előfizetés*, kérjük megrendelőinket, hogy ezt a következő félévre megújítani szíveskedjenek.

Betudatik. Az udvarhelymegyei tanítóegylet tagjai, akik előfizettek, vagy előfizetnek most is a Tanítók Lapjára, minden összegű ez évi előfizetésük betudatik az 1923. évre kiróvándó *tagsági díjba* s így senki sem fog többet fizetni a megállapítandó díjnál; viszont a fizetés halasztásával egyetlen tag sem várhat kisebb mértékű megadóztatást, hanem inkább egyszerre nagyobb tételenkénti befizetési felszólítást.

Verekedő pap. *Bidián* Alexa gör. kath. lelkész *Válaszút* kolozsmegyei községben, *Ivanescu* pedig ot-tani román tanító. A román pünköst első napján a pap összeszólkkozott a tanítóval, de tovább menve össze is verekedtek, szóval a lovagiasság kívánalmai szerint egymást ütlegekkel kielégítették. A pap azonban bosszút forralt és sógorával ünnep harmadnapján kora hajnalban berontott *Ivanescu* tanító lakásába és a mélyen alvó tanitót véresre és félholtra verték; csak nagy nehezen tudták kimenteni a község összecsendült lakói az orozva támadók keze közül a szerencsétlen tanitót. Szép kis dolgok sorakoznak egymás mellé.

Goga Oktavian az Akadémia tagja. A román akadémia diszgyűlésén, amelyet a király elnöklése alatt tartottak: Goga Oktavian román költő tartotta székfoglaló beszédét, akit Cosbuc Gheorghe helyébe választottak be. Gogának a magyar irodalommal is értékes ismerése van, Petőfi és Ady verséből igen

sokat fordított román nyelvre. A csucsai Ady-laknak ő az érdemes új tulajdonosa. Mindenki tisztelettel üdvözlö az érdemes költőt e kitüntető emelkedése alkalmából.

Jubiläum. *P. Trefán* Leonárd szentferencendi provinciális papságának 25 éves, az általa alapított és szerkesztett „*Hirnök*” c. társadalmi és irodalmi lapnak 20 éves fennállását ünnepelték a napokban Kolozsváron az érdemes szerzetes tisztelői és tevékeny munkásságának értékelői. Aki a köz javára dolgozik, méltó az elismerésre.

Magyar Párt a felekezeti iskolákért. A Magyar Párt pünkösd harmadnapján *Marosvásárhelyen* Ugron István alelnök elnöklése alatt ülést tartott és határozati javaslatot fogadott el: a magyar nemzeti kisebbség keretében létező egyházak, ugyancsak magyar egyletek, társulatok és magánosok által felállított és fenntartott iskolák és egyéb közmívelődési intézményeket ért sérelmek orvoslása tárgyában. Az elfogadott javaslatot az elnökség memorandum alakjában a kormányhoz fogja juttatni.

A veszetség pusztítása. Eddig csak szórványosan emlékeztek meg a híradások egy-egy vesztes marásáról, most azonban a veszetség, különösen Erdély nyugati felében, járványszerűen kezd terjedni. A veszetség igazi szezonja pedig csak most, a kánikula beköszöntésével kezdődik; óvatosan résen kell állania mindenkinek, nehogy még nagyobb mérveket öltson.

x **Iskolai értesítő** 3-ik kiadásban román—magyar nyelven megjelent és kapható Székely János könyvkereskedésében Odorheiu-Székelyudvarhely.

x **Cserélek** *Baczból* magyar tannyelvű állami iskolától, ugyancsak magyar tannyelvű állami iskolához. A község Déstől 8 kilométerre, országút mellett fekszik. Vasuti állomás Retteg, Baczától másfél kilométer. Helyben vasuti megállóhely. Az állás ref. kántorsággal van egybekötve 3 hold 300 □ öl szántó föld díjazással. Cserélni óhajtó kartársak irjanak címre. Bacza—Bața, up. Retteg—Reteag, Szolnok-Dobokavm. *Bányai Ferenc*, áll. tanító.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: Fejes-Ferméry: Uj ABC, Péter-Tóth-Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész, Szilágyi: Kolozsmegye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére, Torday Lajos: Számtan II. o. és Számtan III. oszt. részére. Kapható a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Kolozsvárt és minden könyvkereskedésben.

Kiegészítő tanítói vizsgák
tankönyvei kaphatók: a „Minerva” Részvénytársaságnál Cluj.